

Nr 1490

Av herr **Källstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 143, angående reviderade tim- och kursplaner för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna i gymnasieskolan.*

(Lika lydande med motion nr 1281 i Första kammaren)

Med inrättandet av fackskolan år 1964 skapades studievägar som skulle ge en relativt bred grundutbildning men likväl vara klart målinriktade och snabbare än gymnasiet leda till yrkesverksamhet eller fortsatt specialiserad utbildning. Efterfrågan på denna typ av utbildning synes ha varit större än vad som förutsågs 1964. Som riktpunkt för den kvantitativa utvecklingen angav dåvarande departementschefen att fackskolan omkring 1970 skulle ta emot ca 20 % av årskullen. Inför höstterminen 1970 sökte ca 30 % av alla 16-åringar i första hand till fackskola, medan totalt 58 % av åldersgruppen sökte till fackskola som ett av flera studiealternativ.

I sin nuvarande utformning erbjuder de sociala och ekonomiska linjerna i fackskolan i princip fler valmöjligheter än motsvarande linjer inom gymnasiet. På många håll har emellertid det stora antalet kombinationsmöjligheter i förening med ett begränsat elevunderlag gjort det svårt att i avsedd utsträckning tillgodose elevernas studieönskemål. För eleverna har detta inneburit svårigheter att på ett realistiskt sätt överblicka sina studiemöjligheter samtidigt som det medfört betydande administrativa problem för skolledningarna. Det är därför motiverat att — såsom föreslås i propositionen — vidta åtgärder i syfte att förenkla studieorganisationen. Genom den slopade grendelningen och de ökade möjligheterna till samlösning mellan linjerna elimineras en rad av de organisatoriska svårigheterna och skapas bättre möjligheter att tillgodose de studerandes val av studiealternativ.

Fackskolan skall, såsom framhållits ovan, ge både en allmän och en målinriktad utbildning. Enligt vad som anförs i propositionen kvarstår denna målsättning oförändrad. Det kan emellertid ifrågasättas om den föreslagna revideringen av tim- och kursplanerna inte innebär en väsentlig förskjutning av inriktningen av utbildningen på de ekonomiska och sociala linjerna. Genom att grendelningen upphör och det fria tillvalet ersätts av ett obligatoriskt tillval får de mer yrkesinriktade ämnena ett minskat utrymme samtidigt som timantalet för de allmänna ämnena ökar.

Följden av detta synes vara att man närmar fackskolan till gymnasiet på ett sådant sätt att man i realiteten åstadkommer både en tvåårig och en treårig utbildningsgång inom gymnasieskolan med ett ganska allmänt innehåll. De närmare kon-

sekvenserna av en sådan förändring diskuteras inte i propositionen. Det finns emellertid anledning anta att en mer allmänt inriktad tvåårig utbildning i första hand kommer att stimulera eleverna till fortsatta studier och minska benägenheten att gå ut i yrkeslivet omedelbart efter gymnasial utbildning. En sådan utveckling skulle leda till ett ytterligare ökat tryck på de eftergymnasiala utbildningsvägarna.

Även om det i princip kan anföras skäl för att göra utbildningen på de tvååriga ekonomiska och sociala linjerna mer allmänt inriktad, kan det ifrågasättas om en sådan revidering inte borde ha skett i ett större sammanhang, som möjliggjort en samlad prövning av målsättningen för gymnasieskolan och dess olika linjer. Det hade exempelvis varit naturligt att avvakta utgången av den översyn av gymnasiets läroplaner som för närvarande äger rum inom skolöverstyrelsen.

Kompetensutredningens nyligen framlagda förslag kommer — om det genomförs — att få betydande återverkningar på gymnasieskolan och dess olika linjer. Det hade varit önskvärt att den föreslagna revideringen av tim- och kursplanerna på de sociala, ekonomiska och tekniska linjerna föregåtts av ett ställningstagande till kompetensutredningens förslag så att det vid behandlingen av propositionen varit möjligt att utgå från de olika gymnasielinjernas framtida kompetensvärde.

Sedan skolöverstyrelsens arbete med revision av fackskolan påbörjades har en diskussion om återkommande utbildning inletts och intensifierats. Inom U 68 arbetar en särskild arbetsgrupp med hithörande problem. Gruppen väntas framlägga sina principiella överväganden under innevarande höst. Såsom kraftigt understrukits i remissvar från bl. a. TCO och KF synes det föga ändamålsenligt att nu genomföra en förändring av fackskolan som skulle kunna motverka utvecklingen mot ett system med återkommande utbildning.

Konsumentkunskap

Ämnet konsumentkunskap har sedan 1963, då försöksverksamheten med fackskolan inleddes, varit obligatoriskt ämne på sociala linjen med två veckotimmar i årskurs 1. På ekonomiska linjen har ämnet kunnat väljas som fritt tillval i antingen årskurs 1 eller 2. Särskilt i årskurs 2 har ämnet tilldragit sig ett inte obetydligt intresse från elevernas sida. Konsumentkunskap har varit det ämne som valts mest, näst efter de mer yrkesinriktade.

I skolöverstyrelsens förslag till ny organisation för de tvååriga sociala och ekonomiska linjerna påpekas det angelägna i att konsumentkunskap görs till ett gemensamt obligatoriskt ämne för eleverna på dessa linjer med två veckotimmar i årskurs 2. Utan närmare motivering har departementschefen frångått detta förslag och i stället gjort konsumentkunskapen till ett av de tre alternativ som skall väljas som obligatoriskt tillval. Detta innebär visserligen en möjlighet för dem som så vill att läsa konsumentkunskap tre veckotimmar i årskurs 2. Eftersom det finns anledning anta att en stor majoritet av eleverna på de ekonomiska och sociala linjerna kommer att vilja läsa ett andra språk som tillvalsämne, innebär emellertid förslaget en väsentligt försvagad ställning för konsumentkunskapen. Detta står i skarp kon-

trast till de åtgärder som under senare år vidtagits på olika områden i syfte att stärka konsumenternas ställning.

Konsumentupplysning och konsumentutbildning är av grundläggande betydelse för en verkningsfull konsumentpolitik. Detta förhållande understryks bl. a. i konsumentutredningens lägesrapport, där skolans betydelse som förmedlare av kunskaper i konsumentfrågor särskilt framhålls. Enligt utredningen bör tonvikten i konsumentutbildningen framför allt ligga på kunskaper att systematiskt göra ekonomiska bedömningar, metoder att analysera och värdera information, identifiera och beskriva problem samt kunskaper om möjligheter att få problem lösta. Detta överensstämmer nära med de mål som i den nya läroplanen för gymnasieskolan angivits för konsumentkunskapen på den tvååriga konsumtionslinjen.

Konsumentkunskapens betydelse för elevernas framtida roll i samhället gör det motiverat att ämnet — såsom föreslagits av skolöverstyrelsen — blir obligatoriskt för eleverna på de sociala och ekonomiska linjerna med två veckotimmar i ena årskursen. Den föreslagna möjligheten att välja konsumentkunskap som tillvalsämne i årskurs 2 gör det emellertid naturligt att förlägga den obligatoriska undervisningen till årskurs 1. Härigenom bereds de elever som så vill möjlighet att genom tillval i årskurs 2 fördjupa sina kunskaper i ämnet.

Psykologi

Psykologi är för närvarande obligatoriskt ämne på sociala linjen med två veckotimmar i vardera årskursen. På ekonomiska linjen är ämnet obligatoriskt i årskurs 1 och tillvalsämne i årskurs 2. I skolöverstyrelsens förslag till reviderade läroplaner för de ekonomiska och sociala linjerna föreslås ämnet bli obligatoriskt på båda linjerna med totalt tre veckotimmar i årskurs 2. Även detta förslag har departementschefen avvisat utan närmare motivering. I stället har psykologin — tillsammans med konsumentkunskapen — gjorts till ett av de tre alternativen för obligatoriskt tillval. Liksom för konsumentkunskapen innebär detta en avsevärd försvagning av ämnets ställning både i förhållande till nuläget och till vad skolöverstyrelsen föreslagit.

Den föreslagna minskningen av utrymmet för psykologin är särskilt allvarlig på den sociala linjen, som — enligt departementschefen — skall erbjuda en på sociala yrken och särskilt på vårdyrken inriktad utbildning. För den som avser att ägna sig åt den sociala sektorn är kunskaper i psykologi en nästan nödvändig förutsättning. Det är därför motiverat att inom ramen för ämnet socialkunskap bereda utrymme för åtminstone en grundläggande orientering i psykologi. Vidare bör det ankomma på berörda myndigheter att noga följa frågan och inom en nära framtid ånyo pröva om psykologin inte bör göras till ett obligatoriskt ämne för eleverna på de sociala och ekonomiska linjerna.

Matematik

I propositionen föreslås att den nuvarande uppdelningen av matematiken i en allmän och en särskild kurs upphör. Detta synes motiverat då skillnaderna mellan

de båda kurserna varit ringa. Flera remissinstanser har emellertid pekat på de pedagogiska fördelar som är förenade med den nuvarande uppdelningen. För att eliminera de svårigheter — särskilt för de lågpresterande eleverna — som en enhetlig kurs i matematik kan medföra bör det finnas möjligheter att arrangera stöd- undervisning för dem som så önskar.

Familjekunskap

Ämnet familjekunskap har hittills varit obligatoriskt ämne på sociala linjen med en veckotimme i årskurs 2. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag föreslås att huvudmomenten i ämnet delas upp mellan ämnena socialkunskap, psykologi och samhällskunskap. Värdet av en sådan uppdelning kan ifrågasättas. Betydande fördelar skulle vinnas om familjekunskapen kunde behandlas i ett sammanhang. Det förefaller lämpligast att detta sker inom ramen för socialkunskapen, som därvid — i enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit — bör benämnas social- och familjekunskap.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 143 måtte besluta

1. att ämnet konsumentkunskap tilldelas 2 veckotimmar i årskurs 1 på de tvååriga sociala och ekonomiska linjerna,
2. att grundläggande orientering i psykologi skall ges inom ramen för ämnet socialkunskap,
3. att uppdra åt skolöverstyrelsen att följa frågan om psykologins ställning och eventuellt pröva möjligheten att göra ämnet obligatoriskt på de sociala och ekonomiska linjerna,
4. att uppdra åt Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag om erforderliga resurser för stödundervisning i matematik på de sociala och ekonomiska linjerna.
5. att undervisningen i familjekunskap bör ske inom ramen för ämnet socialkunskap, samt
6. att ämnet i samband därmed benämnas social- och familjekunskap.

Stockholm den 27 oktober 1970

Thorvald Källstad (fp) *Ingegärd Fränkel (fp)* *Bertil Ohlin (fp)*

K.-E. Strömberg (fp)

Olle Westberg (fp)

i Ljusdal
